הלכה · משנה תורה · מפרשים · נחל איתן · ספר נשים

נחל איתן על משנה תורה, הלכות יבום וחליצה

רבי אברהם משכיל לאיתן

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

נחל איתן על משנה תורה, הלכות יבום וחליצה

רבי אברהם משכיל לאיתן

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/נחל-איתן-על-משנה-תורה-הלכות-יבום-וחליצה/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה ב 4
פרק ד 5
הלכה ח 5
הלכה יז 6
פרק ו 7
הלכה י 7
הלכה יג 9
פרק ז 10
הלכה י 10

פרק א

הלכה ב

ומצות יבום קודמת למצות חליצה. והלח"מ בהלכות גרושין פרק י' תמה דרבינו מזכה שטרא לבי תרי דכאן פסק דמצות יבום קודמת למצות חליצה והיינו כרבנן דאבא שאול ואילו התם בהלכות גרושין כתב דלעולם יתרחק אדם מעדות מיאון ויתקרב לחליצה והיא ברייתא דתני בר קפרא בפרק בית שמאי ומוקי לה התם כאבא שאול דאמר מצות חליצה קודמת למצות יבום והניח בצ"ע. ואני אוסיף עוד להקשות על דברי רבינו כאן ממה שכתב לקמן בפ"ו דין ט' יבמה שהיא ערוה על יבמה הרי זו פטורה מן החליצה ומן היבום. והוא לישנא דמתני' דריש יבמות ובגמרא שם אמר דאתיא כאבא שאול דמצות חליצה קודמת. וא"כ לפי מה שכתב רבינו כאן כרבנן לא הו"ל להעתיק לשון דמשנה הנ"ל. ועל כן נראה דקושטא דרבינו לא פסק כלל כרבנן אלא כאבא שאול וכדמוכח ממה שכתב לקמן ובהלכות גרושין דמצות חליצה קודמת אלא דסבר כמ"ש הנמוק"י בריש פרק הבא על יבמתו והובא בבית שמואל סי' קע"ד וכ"כ מהרש"א דאם ידוע שמתכוונין לשם מצוה לכו"ע מצות יבום קודמת ולא פליגי אלא בסתם דרבנן ס"ל דאפילו בסתם שאין ידוע אי מתכוונין לשם מצוה ג"כ מצות יבום קודמת ואבא שאול סבר דבסתם אסור ליבם דגזרו שמא לא ישא לשם מצוה וסבר דאיכא איסור דאורייתא ורבנן סברי דאף אי נושא לשם דבר אחר ליכא איסור דאורייתא משום הכי לא אסרו חכמים לישא סתם. ולפי"ז אין סתירה בדברי רבינו כלל דמ"ש כאן דמצות יבום קודמת היינו כשידוע שמתכוון לשם מצוה דוקא ומ"ש בהלכות גרושין שידבק בחליצה איירי בסתם. ותדע דהא דומיא דיתרחק מעדות מיאון קתני דאיירי בסתמא על פי הרוב וכמ"ש מהרש"א דהא לפעמים קיי"ל דמלמדין שתמאן וא"כ הכי נמי הא דנקט שידבק בחליצה הוא על פי הרוב בסתמא ובכהאי גוונא איירי ג"כ רבינו לקמן בפ"ו. וזה דלא כמ"ש בשו"ת נודע ביהודה חלק אה"ע סי' נ"ד דלאבא שאול נמי שרי בסתם אלא א"כ כונס בפירוש לשם נוי או לשם דבר אחר. ומשמע דאף איסורא דרבנן ליכא. והוא נגד דברי הנמוק"י ובית שמואל ומהרש"א שזכרתי:

ומה שהקשה שם דאי איתא דסתם אסור אלא א"כ שיכוון למצוה היאך שרינן ליבומי לחרש שוטה וקטן הא הן אינן בני כוונה. יש ליישב לפי מ"ש הנמוק"י דרבנן גזרו בסתם משום שמא יכוון לשם דבר אחר ומשום הכי לא גזרו בחש"ו דהא אף אי יכוונו לשם דבר אחר הוה להו כמו קטן שאוכל נבילות וקיי"ל דאין בית דין מצווין להפרישו. וכהאי גוונא כתבו התוספות ביבמות ר"פ חרש ובגיטין (דף נ"ה) גבי קטנה שאוכלת בתרומה

דרבנן ולא גזרינן אטו תרומה דאורייתא משום דקטן אוכל נבילות הוא. ואף דגבי חרשת גזרינן שלא תאכל בתרומה היינו משום שמא יאכיל חרש בפקחת דחרשת בחרש מיחלף ואיכא למיגזר אטו דאורייתא אבל הכא גבי יבום דחרש דליכא למיגזר אטו דאורייתא לא גזרו רבנן:

ומה שכתב הנוב"י להביא ראיה דאבא שאול מתיר ביאה בסתם ביבמה ממ"ש התוס' ביבמות (דף מ') גבי אכילת כהנים דאם רצה אוכלה לשם סעודה ואינו צריך שיכוון לשם מצוה רק שלא יאכל אכילה גסה. וזה אינו ראיה דיש לדחות דדוקא התם גבי אכילה גסה לא אסרו סתם אכילה אטו אכילה גסה דמילתא דלא שכיחא היא כיון שאינו נהנה מזה. משא"כ גבי יבמה שנהנה שפיר יש לגזור ולאסור ביאה סתם אטו משום נוי או דבר אחר שנהנה ושכיחא:

פרק ד

הלכה ח

הכל בלשון הקודש שנאמר ככה בלשון הזה. ויש לי להקשות טובא על דברי רבינו שכתב ראיה זו דככה דהרי לפי הסוגיא דסוטה (דף ל"ג) מבואר דרק ר' יהודה דריש מככה שיהא בלשון הקודש אע"ג דאיצטריך גם כן לעיכובא לומר דמעשה דחליצה ורקיקה מעכב וכמ"ש רבינו בדין י"ד דדריש כה וככה אבל לרבנן לא משמע להו למידרש מככה רק עיכובא אבל שיהא בלשון הקודש לא ילפי מככה אלא ילפי מגזירה שוה עניה ואמירה דגבי חליצה מעניה ואמירה דכתיב גבי ברכה וקללה דלוים והכי תנן במתניתין דהתם (בדף ל"ב) וא"כ אמאי שבק רבינו דרשא דרבנן וסתם מתניתין ונקט לדרשא דרבי יהודה:

ויש לי ליישב דעת רבינו דטעמו ונימוקו עמו על פי הא דאיתא בריש פ"ז דברכות (דף מ"ה) דאמר ר' שמעון בן פזי מנין שאין המתרגם רשאי להגביה קולו יותר מן המברך שנאמר משה ידבר והאלהים יעננו בקול שאין תלמוד לומר בקול אלא בקולו של משה. וזה לא אתיא אלא אליבא דר' יהודה בסוגיא דסוטה הנזכר. דאילו לרבנן הא מסיק התם דאיצטריך להו בקול גבי משה למילף אלוים גופייהו דהוה בלון הקודש בגזירה שוה דקול קול ממשה וא"כ איך אמר ר' שמעון בן פזי שאין תלמוד לומר בקול גבי משה הא איצטריך לגז"ש. אלא על כרחך אליבא דר' יהודה קאמר דלדידיה לא איצטריך לגז"ש אלוים דהא יליף להו עניה ואמירה מחליצה כדאיתא בסוגיא דסוטה. וכיון דר"ש בן פזי דהוא אמורא סבר כר' יהודה משום הכי נקט רבינו לדרשא דידיה:

ובהכי אתיא לי שפיר גם כן מה שכתב רבינו בהלכות תפלה פי"ד גבי ברכת כהנים דין י"א דמשמע דיליף דהוי בלשון הקודש ממשמעות דכה והיינו כר' יהודה בסוטה (דף ל"ח) ולא כרבנן דילפי מגזירה שוה מברכת לוים. והיינו משום דאזיל לטעמיה שכתב כאן כר' יהודה וכבר נתבאר טעמו ונימוקו בזה ועוד כתבתי בהל' תפלה:

הלכה יז

יבם שרגלו הימנית חתוכה אינו חולץ בשמאל ואם חלצה בשמאל חליצתה פסולה. והנה הצל"ח בפ"ז דברכות ובנודע ביהודה מהדו"ת חלק אה"ע סי' קנ"ו פירש לדעת רבינו שלא פסל חליצה בשמאל בדיעבד רק כשרגל הימנית חתוכה שאינו ראוי לעמוד דהא עיקר עמידה הוא בימין כמ"ש רש"י בבכורות (דף מ"ה) וכיון שאינו ראוי לעמוד מעכבת אבל אם הוא שלם ברגליו דראוי הוא לעמידה בימין אפשר דאף אם חלצה בשמאל כשר דיעבד. והטעם משום דמספקא ליה דשמא הלכה כר' יוחנן דאמר בפרק מצות חליצה אמתניתין דתנן חלצה בשמאל פסולה ור' אלעזר מכשיר דמוחלפת השיטה ות"ק הוא המכשיר ור"א פוסל והלכה כת"ק. ואע"ג דרבא אמר לא תיפוך ולדידיה ת"ק פוסל שמא הלכה כר' יוחנן נגד רבא דאין הלכה כבתרא רק לאחר רבא עכ"ד. ואין זה מחוור דנראה דאין לספק בזה דודאי ליתא לדר' יוחנן דאמר דלר' אלעזר הוא דפסול חליצה בשמאל. והיינו משום דיליף רגל דגבי חליצה מרגל דמצורע דכתב ביה ימנית אע"ג דאינו מופנה רק רגל דגבי מצורע ואיכא למפרך מה למצורע שכן טעון עץ ארז ואזוב וכו' סבר דמופנה מצד אחד למידין ואין משיבין. ואילו סוגיא דגמרא אזלא בכמה דוכתי דר"א סבר דמופנה מצד אחד למידין ומשיבין וכדאיתא בריש פרק הערל (יבמות דף ע' ע"ב) ובשבת (דף קל"א) דקאמר דשמעינן ליה לר"א דאמר דמופנה מצד אחד משיבין. והיינו מההיא דמכשיר חליצה בשמאל ולא יליף רגל רגל ממצורע. וא"כ מוכח דסתמא דגמרא לא סבר לה להא דר' יוחנן דמחליף לפלוגתא דת"ק ור"א דמתניתין אלא דקמה מתניתין כמו שהיא שנויה דר"א מכשיר ות"ק פוסל וכוותיה קיי"ל:

ועוד יש לי להוכיח דעל כרחך ר' יוחנן גופיה דקאמר מוחלפת השיטה לאו אמתניתין קאי אלא אברייתא דמייתי התם דר' אלעזר יליף גזירה שוה ממצורע. וא"כ ר' יוחנן נמי מודה דלת"ק הוא דילפינן ממצורע ופסלינן חליצה בשמאל והלכה כוותיה ואע"ג דאינו אלא מופנה מצד אחד אין משיבין דהכי סבר ר' יוחנן גופיה בזבחים (דף פ"ו ע"א) ע"ש ובכורות (דף ל"ב) אלא דאפשר דסבר לחלק דהתם הלמד מופנה וגבי מצורע הוי המלמד מופנה וזה גרע כמ"ש בס' יבין שמועה. ועוד דבעל הצל"ח גופיה נסתר מחמתו שכתב בספרו דורש לציון דרוש י"א דמוכח מזבחים (דף מ"ט ע"ב) דר' יוחנן סבר דמופנה מצד

אחד למידין ואין משיבין. וא"כ איך כתב דלר' יוחנן חליצה בשמאל כשרה ולא ילפינן ממצורע משום דאינו מופנה רק מצד אחד ומשיבין. ועוד יש להוכיח דגם רבינו סבר דמופנה מצד אחד אאין משיבין לפי מ"ש בס' הנזכר דמאן דאמר בזבחים (דף נ') גבי למד מן הלמד בקדשים דאזלינן בתר מלמד אם הוא קדש או חולין לדידיה על כרחך הוכיח שם דסבר אין משיבין וא"כ רבינו דסבר דאזלינן בתר מלמד וכדמוכח ממ"ש בפ"א דהלכות תמורה ע"ש ולפ"ז על כרחך סבר דאין משיבין וא"כ יליף רגל רגל חליצה ממצורע ופוסל חליצה בשמאל דיעבד ודלא כס' הנזכר:

פרק ו

הלכה י

היתה היבמה אסורה על היבם איסור לאו או עשה הרי זו חולצת ומן הדין היה שיתייבמו שהיבום מצות עשה ודוחה לא תעשה וכו' לפיכך אם עבר ובעל קנה. ובשאגת אריה סי' ל"ג תמה על דברי רבינו דאמאי גבי איסור עשה קנה אם עבר ובעל הא מן הדין אינה ראויה שתתייבם דאין עשה דיבום דוחה לאיסור עשה דמאי אולמא דהאי עשה דיבום מהאי עשה. וכן הקשה בס' צלותא דאברהם. ובס' דרישת ארי. וכבר קדמום מהרש"ל בס' ים של שלמה על יבמות. ובעל נודע ביהודה בסוף ספרו תירץ דהיינו טעמא דקנה בדיעבד דאמרינן איפכא דמאי אולמא דהאי עשה דאיסורי ביאה מעשה דיבום דלעכב הקנין בדיעבד. ובספרי משכיל לאיתן כתבתי ליישב על פי מ"ש המשנה למלך בפ"א דנערה בשם הרשב"א והובא גם כן בשיטה מקובצת פ"ג דכתובות בשם הרשב"א וריטב"א דלאו הבא מכלל עשה קיל משאר עשה ואתא עשה גמורה ודחיא ללאו הבא מכלל עשה. ולפ"ז מעיקרא אתי שפיר ולק"מ מה שכתב רבינו דעשה דיבום מן הדין דוחה לעשה דאיסור ביאה דהרי אינן אלא בלאו הבא מכלל עשה כמ"ש בסוף פרק א' דהלכות אישות ומשום הכי מצי אתא עשה דיבום לדחותה:

וכן יש ליישב על פי זה מה שהקשה בס' מים קדושים על ספר פנים מאירות בזבחים (דף צ"ז) וע' בספר מים קדושים שכתב בפשיטות דאין עשה דוחה לאו הבא מכלל עשה ונעלם ממנו דעת הפוסקים שזכרתי. ומה שיש להקשות על זה מסוגיא דפסחים (דף נ"ט) נתבאר יפה בספרי משכיל לאיתן:

ויש להביא ראיה לזה מהסוגיא דפ"ק דיבמות (דף ח' ע"ב) גבי הא דקאמר כל היכא דאיכא תרי לקוחין דאי בעי נסיב האי וכו' ואי לא תרווייהו אסירן. והקשו תוס' חייבי עשה נמי לתסרי לצרה דליכא למימר אי בעי האי נסיב ואי בעי האי נסיב וכו' והיינו

לפי מה שכתבו (דף כ' ובדף מ"ד) דחייבי עשה מן התורה לא רמו ליבום אבל לפי דעת רבינו וסייעתו קושטא דחייבי עשה אמר אי בעי האי נסיב מן התורה כמו בחייבי לאוין:

[**ובענין** ביאת כהן הדיוט בגרושה כתב בס' שער המלך דתליא במחלוקת דפירוש רש"י ותוס' ריש פרק יש מותרות דלפירוש רש"י התם דאינו אלא לא תעשה רמיא ליבום מן התורה דאתי עשה ודחי לא תעשה ואם בעל קנה ולהתוס' שם ובב"מ שכתבו דאיכא נמי עשה בגרושה לכהן דקדושים יהיו חשיב עשה למאי דכתיב בההיא פרשה וא"כ מן התורה אינה ראויה ליבום ולא קנה. והקשה על דברי התוס' שכתבו במכות דעשה דוחה לא תעשה ועשה דגרושה שאינו שוה בכל דמאי שנא מאלמנה לכהן גדול דלא דחי עשה ללא תעשה ועשה. ולי אפשר ליישב דסבירא להו דלא דמי עשה דגרושה לעשה דאלמנה דהתם הוי גם העשה שוה בכל וכמ"ש תוס' בב"מ דגם האלמנה עשתה האיסור כמו הכהן דכתיב לא יקחו והוא הדין דעשה דכי אם בתולה מעמיו יקח אשה איכא נמי על האשה כמ"ש תוס' בחגיגה (דף י"ד) משא"כ עשה דגרושה שהוא קדושים יהיו ודאי לא קאי רק על הכהנים עצמן ולא על האשה וכיון שהעשה אינה שוה בכל מצי דחי לה עשה דיבום. ודע דכל זה בגרושה מן הארוסין איירי אבל מן הנשואין ודאי אינה ראויה ליבום מן התורה דהא נתחללה כשנשאה אחיו ואיכא עליו שני לא תעשה וכמ"ש במקום אחר:

ועיין בס' דורש לציון דרוש י"ג שהקשה דאמאי נפטרה צרה כשירה בביאת הפסולה מחייבי לאוין הא מן התורה לא רמיא הפסולה כשיש כשרה דהוה ליה אפשר לקיים ולייבם להכשרה. ועוד דטעם שנפטרה צרה בחליצה וביאה דחברתה הוא משום דשליחותה קעבדה וזה לא שייך כאן דפסולה לא חזיא לייבום וכל מאי דאיהו לא מצי עביד לא משוי שליח ואיך תפטור הפסולה מהכשרה. ותירץ דהיא הנותנת דכיון דאי אמר דהפסולה לא חזיא ליבום לא תפטר בהכשרה הו"ל כלא אפשר לקיים שניהם ומשום הכי היא נמי חזיא מן התורה. וזה נדחה לפי מה שכתב בעצמו בנודע ביהודה מהדו"ת חלק אה"ע סי' ס"ט וסי' ע' דאין הקפידא אלא על השליח שיהא מצי עביד השתא אבל על המשלח ליכא קפידא רק שיהא בתורת אותו דבר דלפי דבריו אף דפסולה לא חזיא ליבום עתה מציא להכשירה לעביד שליח והדרא קושייתו הראשונה לדוכתא דאיך נפטרה הכשרה בביאת הפסולה. אבל יש ליישב דמצות יבום ביבם תלה רחמנא וכיון שאינו חפץ בכשרה לא מיקרי אפשר לקיים שניהם וייבם לכשרה כיון שאין חפץ בה ליכא מצוה ליבמה כמו שאם חפץ לחלוץ שאינו מצוה ביבום כמ"ש הרא"ש בתשובה הובא ביו"ד רל"ט הכי נמי כשחפץ בזו ולא אחרת אינו מצוה רק באותה שחפץ:

אך עדיין תקשי קושית בעל נוב"י אהא דתנן פ' בית שמאי גבי שני קטנות ושני חרשות דאחת פוטרת צרתה והרי כיון דהא דפוטרת אחת לחברתה הוא מטעם שליחות וקיי"ל דאין שליחות לחרש שוטה וקטן. ושוב ראיתי שכתב בזה בדרוש ז' דזכין לקטן בדבר זכות]:

הלכה יג

היתה היבמה אסורה על בעלה משום לאו או משום עשה וכו' הרי זו מותרת ליבם חוץ ממחזיר גרושתו משנשאת ומת שהיא חולצת ולא מתייבמת. וכתב הרב המגיד דצרת מחזיר גרושתו נפטרת בחליצתה של זו אבל לא בביאתה אם עבר וקרב עליה כדין אלמנה מן הנשואין לכהן גדול. וכתב עליו הכס"מ דנראה מדבריו דמחזיר גרושתו עובר בעשה ולא תעשה מדמדמי לה לאלמנה לכהן גדול מן הנשואין. ואינו יודע מנין זה שאיני מוצא בה אלא לאו בלבד ע"כ. ועיין בבית שמואל סי' קע"ד שכתב ליישב דברי הרה"מ דהיינו טעמא דמדמי מחזיר גרושתו לאלמנה לכהן גדול לדין זה שאין ביאת יבמה עליה פוטרת צרתה משום דאיכא בה קל וחומר אם במותר לה נאסרה באסור לה לא כל שכן ומטעם זה אינה ראויה ליבום מן התורה כמו אלמנה לכהן גדול ועל כן אינה פוטרת צרתה בביאתה. ונראה דמטעם זה גריעא ביאת מחזיר גרושתו מביאת אלמנה לכהן גדול דאילו התם צרתה הוא דאינה פוטרת אבל היא עצמה מיהא נפטרת בביאתה וסגי לה אח"כ בגט וכמ"ש בס' שער המלך לדעת רבינו דס"ל דאיסור אשת אח פקע מינה בביאתו ומשום הכי סגי לה בגט להתירה לעלמא כדין אשת איש בעלמא. אבל גבי מחזיר גרושתו נראה דאף עצמה אינה נפטרת בביאתה ולא סגי לה בגט דעדיין לא פקע מינה איסורא דאשת אח. דבשלמא גבי אלמנה לכהן גדול דאינה עולה ליבום משום דהוי עשה ולא תעשה ולא דחי לה עשה דיבום מכל מקום איסורא דאשת אח פקע מינה כשמת בלא בנים ולא קיימא אלא באיסורא דאלמנה לכהן גדול גרידא. משא"כ במחזיר גרושתו דאמרינן דאינה עולה ליבום מכח קל וחומר אם נאסרה במותר לה כל שכן לאסור לה משמע דעומדת וקיימא באיסורה הראשון ולא הותרה כלל וכיון שכן לא סגי לה בגיטא לחודא בלא חליצה:

ועל פי זה יש ליישב מ"ש רבינו בהלכות ממרים פ"ד דאם נחלקו חכמים עם הזקן ממרא בדין השקאת סוטה אם צריכה לשתות מים מארירים או אינה צריכה הרי זה חייב שהרי לדברי האומר צריכה אם מת הבעל קודם שתשתה הרי זו אסורה ליבמה ולדברי האומר אינה צריכה לשתות מתייבמת. והקשה הכס"מ דאמאי חייב הזקן ממרא כשאומר שאינה צריכה לשתות ומתיבמת הא אף אם צריכה לשתות ואסורה ליבמה

אין איסור הסוטה על יבמה להתחייב עליה כרת. וכן הקשה הלח"מ דאין איסור ערוה בסוטה מספק. ולפי מה שכתבנו דגבי מחזיר גרושתו איכא איסור אשת אח מכח ק"ו דבמותר לה נאסרה באסור לה לא כל שכן וא"כ הוא הדין גבי ספק סוטה איכא ק"ו זה וכדאיתא בפ"ק דסוטה (דף ו') ולפ"ז קיימא על יבמה באיסור אשת אח הראשון דבכרת. והא דצריכה חליצה וצרתה ג"כ מתייבמת הוא משום דלא אלים ק"ו למדחי לצרה וכדאיתא בפ"ק דיבמות (דף י"א) גבי מחזיר גרושתו והוא הדין דלא אלים לפוטרה מחליצה וכמ"ש תוס' שם אבל מכל מקום היא גופה באיסור אשת אח קיימא ולא יצאה מאיסור כרת הראשון דהיתה בחייו וקיימא גם עתה כשמת בלא בנים מכח ק"ו הנזכר. ואינו אלא גילוי מילתא לגבי דידה גופה דכיון דלא הותרה במיתתו ממילא קיימא בחיוב הראשון ומשום הכי כשמתירה הזקן ממרא להתייבם הרי הורה להתיר דבר שזדונו כרת ולכך חייב מיתה. אך מ"ש בס' מרכבת המשנה שם בזה אין דבריו נכונים ויתבאר אי"ה שם בהלכות ממרים בס"ד:

ומ"ש חכם אחד בזמנינו בתשובתו דמשום חיוב כרת דאשת אח בסוטה אין חיוב על הזקן ממרא משום דליכא ביה קרבן בשוגג משום דכשבא היבם עליה בשוגג הוה ליה טעה בדבר מצוה דקיי"ל דפטור אע"פ שלא עשה מצוה וכדאמר בפסחים גבי יבמתו נדה בעל פטור. ואין הנדון דומה לראיה דהתם מיהא טרוד בדבר מצוה דסבור שטהורה היא ומצוה לבועלה משא"כ גבי יבמה שהיא סוטה דאסורה לעולם ואין בה טרדא דמצוה כלל ולא עדיף ממל בשבת תינוק שלא הגיע זמנו דלא ניתן שבת לדחות אצלו וחייב:

פרק ז

הלכה י

יראה לי שכך הדין בשתי יבמות הבאות מבית אחד והאחת מהן אסורה על יבמה משום שניה או חייבי לאוין אם חלץ לאסורה לא הותרה צרתה. ועיין במגיד משנה שהניח בצריך תלמוד לדעת רבינו הברייתא דאיתא בפרק כיצד איסור מצוה ואיסור קדושה פירוש שניות וחייבי לאוין חלץ לה או בא עליה נפטרה צרתה ורבינו כתב דחליצתה אינה מתרת צרתה. ואני אומר דרבינו יתרץ הך ברייתא כמו שמתרץ תלמודא בפרק רבן גמליאל (יבמות דף נ"ב) דמותיב התם לשמואל דאמר חליצה פסולה אינה פוטרת צרתה ותניא גבי נתן גט לזו וגט לזו חולץ לראשונה והשניה נפטרה בחליצת ראשונה אע"ג דהויא חלוצה פסולה כיון שנתן גט. ומשני אמר לך שמואל כי אמרי אנא אליבא דמאן דאמר יש זיקה פירוש דלדידיה הוא דחליצה פסולה אינה פוטרת צרתה והא דתני

דפוטרת סבר אין זיקה. ולפ"ז הכי נמי י"ל דהברייתא דפרק כיצד דתני גבי איסור מצוה ואיסור קדושה דחליצתה פוטרת צרתה סברה אין זיקה ולדידיה אפי' חליצה פסולה פוטרת צרתה אבל למאי דקיי"ל יש זיקה וחליצה פסולה אינה פוטרת הכי נמי אינה פוטרת:

[**ושוב** ראיתי שכן כתב להדיא בחידושי הריטב"א פ' הערל (יבמות דף ע"ט) דברייתא דקתני אם בעלו קנו היינו למאן דאמר אין זיקה דלמאן דאמר יש זיקה אפילו בדיעבד אם בעלו לא קנו דביאה פסולה היא וצריכה גט וחליצה ע"כ. ומיהו הרה"מ שלא כתב לתרץ כן אפשר הוא משום שנמשך אחר דברי התוס' שכתבו בפ"ק דיבמות (דף י"א ע"ב) בד"ה או היא או צרתה וז"ל אע"ג דחליצה פסולה צריכה לחזור על כל האחין היינו דוקא כגון חלץ לאחיות (פי') [וכו'] או לבעלת הגט דלא נפטרה צרתה דהורע הזיקה וקלשה לה אבל בשאר דוכתי אע"ג דאסורה להתייבם כיון דהזיקה שלימה פוטרת ע"כ. ולפי דבריהם הברייתא דפרק כיצד אף למ"ד יש זיקה אתיא. אך הריטב"א שזכרתי על כרחך לא ס"ל כהתוס' ורבינו יסבור ג"כ כהריטב"א. אלא דבהא לא סבר כוותיה במאי דמוקי בעלו קנו כמ"ד אין זיקה ורבינו סובר דקנה לכו"ע ואין דינה כביאה פסולה וכמ"ש הלח"מ:

וראיתי בס' צד"א שכתב לתרץ קושיית הרה"מ על רבינו בדרך אחר ואין דבריו מחוורין כלל. ויש לתמוה עליו שלא כתב לתרץ דברי רבינו כמ"ש. והוא עצמו כתב סברא זו (בדף כ"ו ע"ב) דאפשר דתנא דברייתא זו ס"ל כמאן דאמר אין זיקה. ומתרץ בזה קושיית מהרש"ל ע"ד תוס' שם שלא הוכיחו מההיא ברייתא דחליצה גרועה מותרת. ואפשר דס"ל להמחבר הנ"ל דכמו דהתוס' אין מחלקין לפי האמת וס"ל דאף למ"ד יש זיקה פוטרת ה"נ אין חולק בזה. אך לא ראה דברי הריטב"א שזכרתי שחולק ע"ד התוס' וא"כ י"ל דה"נ ס"ל לרבינו]: